

Fülöp Orsolya

IGAZNAK MEGMARADNI OTT, AHOVÁ SZÜLETTÜNK

Már nem is tudom, mikor hallottam Trianonról először. Régen volt, és kisgyerekként fel sem fogtam a jelentését. Most már tudom, hiszen megtanultuk az iskolában ezt a szomorú történetet, amelynek oktatása érezhetően nagy feladatot jelentett a tanárnőnek. Abban a tekintetben, hogy semleges maradjon, és úgy meséljen el mindent, hogy közben ne foglaljon állást. Tudom, hogy amit csak úgy szokás említeni, s amelyre magam is csak úgy hivatkozom: Trianon, az valójában egy békeszerződés, egy döntés, amely 1920. június 4-én megváltoztatta minden magyar életét, nemcsak az akkori jelenben, hanem a jövőben is. Ebben a jövőben kell nekem élnem. Az első világháború lezárásakor az Osztrák–Magyar Monarchia vesztesen került ki a harcokból, s büntetése része volt, hogy „újratervezték” Magyarország határait. Ezek tények, amelyek szerepelnek a könyvekben, ellentétben azokkal a dolgokkal, amelyek meghúzódnak a valóság mögött.

A történelemlecke közepette, talán akarva, talán akaratlanul egy érzést is megtanítottak nekünk, amely szerves része lett Erdély életének, s ami még száz év elteltével is átjárja lelkünket. Nemcsak

az iskolában, de otthon is, a házban, a szobákban is érezni. A szüleim, nagyszüleim körében sokszor olyan volt, mintha beszélnének róla, meg nem is. Visszagondolva, gyermekként inkább éreztem, mintsem tudtam a trianoni döntés jelentőségét. Aztán ahogyan telt az idő, kétféle hatását is érzékelti kezdtem ezeknek a régen történt igazságtalanságoknak. Gyerekként csak éreztem és most, hogy lassan felnőtté válok, tapasztalom a következményeket. De bárhogyan is alakult a világ, ez az érzésem sosem múlt el. Olyan ez, mint mikor egy seb sosem gyógyul be teljesen, megmarad a nyoma, s rápillantva rossz emlékek hada rohanja meg az embert. Már első osztályos koromban féltem a romántól. Szó szerint féltem, hisz halottam a nagyoktól, hogy milyen nehéz az. Mindez pedig kiegészült szüleim tanácsával, hogy románul bizony tudni kell, máskülönben nem érvényesül az ember. Akaratlanul, de belém nevelték azt, hogy van valami szükséges rossz az életünkben, amelyet el kell viselnünk, amelyet muszáj, amely ellen nem sokat tehetünk, mert valamiért így hozta az élet. Ezt dobta a gép.

Mintha az örökségünkhöz tartoznának ezek is, a sok-sok apró következmény, amelyeket Trianon hozott magával. Modern világban élünk, ezernyi lehetőségünk van, szinte nincs lehetetlen, s mégis ott gubbaszt fejünk felett ez a szürke felhő, bárhová megyünk. A kisebbségi érzést úgy kaptuk, átvettük az ősöktől, mindenestől. Nem mondhatom azt, hogy utálkozom, hisz az nem székelhez méltó, mégis, amikor igazságtalanság éri a nemzetemet, akkor dühös vagyok. Tudom, hogy muszáj románul beszélnem, pedig jogosan érzem hazámnak a földet, amelyen élek, s mégsem használhatom a magyart. Tudom, hogy bezárnak embereket, csak azért mert magyarok, meggyaláznak emlékhelyeket, büntetlenül verik el rajtunk a port, bármilyen jelentéktelen okra hivatkozva. Ezek mind következmények, sorolhatnám őket száz oldalon keresztül.

Temérdek történetet hallottam, láttam, amely ezt a trianoni döntés okozta fájdalmat hivatott alátámasztani. Árulást, amelyet közel száz év alatt sem sikerült elfeledtetni. Ezek a sérelmek beleégtek az emberek szívébe, s továbbadódnak a generációknak. Olyan

ez számomra, mintha a szégyenkezésben, megaláztatásban élnénk tovább, mintha enélkül nem is léteznénk. Hazudnék, ha azt mondanám, nem fáj. Hogy nem fáj az, hogy édesapámat megverték, mert magyar, hogy gyakran éreztem magam kevesebbnek, mert magyar vagyok. Hogy minden egyes alkalommal sírva éneklek el a Himnusz, s hogy ökölbe szorított kézzel olvasok híreket. Mindegy az, hogy fejlődött-e a világ vagy sem, mindegy, hogy hol tart a tudomány és a technika. Akik azt mondják, a fiatalokat ez már nem érdekli, azok tévednek. Sok társammal együtt érzünk így, s próbálunk úgy lavírozni ebben a folyamban, hogy levegőhöz jussunk.

Mikor a szüleimet és nagyszüleimet kértem, meséljenek erről nekem, hiszen nekik több tapasztalatuk van, mindannyian nagyot sóhajtottak. Tekintetük a cipőjük orrára tévedt, s lassan, halkan kezdtek el beszélgetni. Nem is arról beszéltek, mit kellett nekik elszenvedniük vagy túrniuk, hisz azt már tudtam. Nem beszéltek arról, hogy mi az, ami nincs. Édesapám azt mondta, olyan régen volt az, hogy már nem is emlékszik, mit veszített el. Csak az űrt érzi, amely maradt utána. Akárhányszor is beszélgetük erről, mindig oda lyukadunk ki, hogy mi maradt meg nekünk. Azt hiszem, a nemzeti öntudatom mára összeolvadt apróságnak tűnő dolgokkal, mint az erdei faházikó, a székelyruha, amelyet egyre ritkábban vesznek fel, és a hegedűszó. Mindig látni véltem apám szemében a fájdalmat, s olykor a megaláztatást. Sosem beszélt róla, sosem mondta ki hangosan, de látni lehetett rajta. Gyerekként sosem értettem, miért kell nekem a nyarakat a mezőn eltölteni füvet kaszálva, rakodni a csűrben, miközben mindenki a strandon van. Miért kell fát hordani a tűző napon, és este hazahajtani a tehenet a mezőről? Miért kell gyúrni a sajtot, a túrót, s egyfolytában nagyanyám mellett álldogálni, míg kenyeret dagaszt? Miért kell korán felkelni, hogy misére mehessünk és együtt imádkozzunk?

Ellenben azt tudom, hogy a gyűlölködés nem megoldás, ahogy a lázadozás és a veszekedés sem. Nem úgy kell túllépni a történeteken, hogy félek, hogy sajnálkozom és a múlton rágódom. De ezt már sosem fogjuk elfelejteni. Ha nem is foglalkozunk vele nap mint nap, de megmarad. Elhalványodott hegként látszik rajtunk, mert

másképp nem lehet. Belesajdul a szívem, mert tudom, minden csak politika és cselszövés eredménye. Az emberi önzőség és hiúságé, ami alól senki sem mentesül.

Édesanyám mindig azt mondta, nézzem a jó oldalát a dolgoknak. S én most ezt teszem. Mert együtt kell élnünk valahogyan. Egymással, a tudattal, a múlttal, akkor is, ha nehéz. Együtt kell élni Trianonnal, mert azon változtatni képtelenek vagyunk. Most már nincs kit hibáztatni, elmúlt. A rengeteg sérelem, amely esett rajtunk, mégis hozott jót magával, legalábbis számomra. Hogy értékelem mindazt, ami nekünk, erdélyi magyaroknak megmaradt. Hogy az örökségünk többi része csodaszép és egyedi. Hogy nagymama süt még kürtöskalácsot, és csinál töltött káposztát, hogy még mindig jó rám az ükanyám fekete csizmája, s hogy ott van a szekrényben a búzakékes, piros szoknya. Hogy ott sorakoznak a polcon Wass Albert könyvei, amelyeket számomra oly jó olvasni. Hogy van az erdőn kis faházikó, ahol szalonnát sütünk, és a csillagos ég alatt, fenyők között térhetünk nyugovóra.

Megtanultam a családomtól, hogy harcolni kell, akkor is, ha a trianoni döntés megtörtént. Sőt, épp ezért kell küzdeni tovább, és ez nem föltétlenül jelent rossz dolgot. Megtanítottak arra, hogy az egyszerű dolgok a legszebbek az életben, s hogy az egyszerűségekben kell megmaradnunk magyarnak. Megtanították, hogy nem a törvényekben, autonómiában, tüntetésekben vagy a bosszúban rejlik a nemzetiség érzése, hanem az életünk apró megnyilvánulásiban. A szokások, a hagyományok és legfőképp a családok őrzik a székelységet. Nem kell pénz, gazdagság hozzá, csak egy kis család, ahová tartozhat az ember. Annak ellenére kell megmaradni becsültesnek, hogy a világ tele van árulással és hazugsággal.

Még ma is csodájára járnak a székeleyeknek. Még mindig megtelik a csíksomlyói nyereg Pünkösdkor, s ezernél sokkal több leány öltözik székelyruhába, Ezer Székely Leány Napján. Ott aztán a fűben olyan jókat tudunk nótázni, mert édesapám megtanította, s a táncot is. Ezek az egyszerű dolgok tesznek engem boldoggá. Hogy sok kedves ember van, aki románul beszél, s aki nem arra építi fel az életét, hogy a székeleyeket utálni kell.

Szeretném, ha a gyerekeim egy békés, nyugodt világban nőhének fel, ahol nem számít, ki milyen nyelvet beszél, csak az, hogy ki milyen ember. Hogy ez így lesz-e, azt én nem tudhatom, csak reménykedem. Megtanítom őket majd a népdalokra s a táncokra, amelyeket a szüleimtől tanultam. Sütök nekik diós tekercset is, és piros szalagot fonok majd a lányom hajába. Imádkozom, s megtanítom őket, hogy becsületesek, igazak legyenek. Akkor is, ha mindez már keveset számít. Az elfogadás lenne a kulcsa mindennek, úgy hiszem. Azt is tudom, hogy Trianon sosem vész ki a szívekből, sem a sérelmek és megaláztatások, de azt is tudom, hogy másképpen kéne kezelni ezeket az érzéseket. Segíteni kell azokon, akiken tud az ember, kedvesnek kell lenni, s bábornak. Mert sírva, ségélyenkezve, önmagunkat sajnálva sosem leszünk a régiek.

Nem éltem át Trianont, sem a szüleim, sem a nagyszüleim. Mindannyian csak a történelemleckékből tudjuk azt, amit. De azt hiszem, nem is ez a fontos, hanem hogy mit hozott magával ez az elszakadás. Hogy száz év elteltével sem változott semmi. S habár drámaian hangzik azt mondani, a székelyek mindig kitaszítottak maradnak saját hazájukban, ez az igazság. Nem hiszek abban, hogy az én gyerekeim és unokáim békében, nyugodtabban fognak élni. Nem lesznek egyenlőek, sokat fognak majd küszködni azért, mert székelynek születtek. Ha egyáltalán úgy döntenek: itthon próbálnak szerencsét. A vér nem válik vízzé, és ez számtalanszor bebizonyosodott. Néha olyan, mintha sehová sem tartoznánk, és két szék között ülnénk a földre. Eltűrnék bennünket, gyűlölnék, elutasítanak és megvádolnak. Mivel a múlton változtatni nem lehet, el kellett fogadni azt, ami van. Megtanultunk ezzel együtt élni, de ez nem jelenti azt, hogy nem fáj.

Mióta az eszemet tudom, könnyek nélkül sosem énekeltem a Himnuszt.

Egy ország szétszakításáról nem lehet elfeledkezni, a seb nem gyógyul be, csak idővel hozzászokik az ember a fájdalomhoz. Nincs közvetlen tapasztalat, emlék, amely a trianoni döntéshez kötne, tudom jól. Mégis megmagyarázhatatlanul ez a történés követ engem egy életen át, s ha úgy adódik, márpedig adódik, akkor megnehezíti

az életemet. Beletapos a lelkembe, és megpróbálja megsemmisíteni a múltamat, ezáltal pedig azt is, aki én vagyok. De talán pont azért, mert több mint száz éve próbálkoznak azzal, hogy eltöröljenek minket, lett ilyen értékes számomra mindez: székelynnek lenni. Megerősödött bennem valamiféle tudat, hogy akkor is ha nehéz, szeretnék itthon maradni. Ha már így alakult az élet. Olyan dolgok váltak fontossá számunkra, amelyeket mások észre sem vesznek, mert nem tudják, milyen elveszíteni. S ezekbe kapaszkodunk, ezeket hívjuk hagyománynak, s a szigorú keretek között igyekszünk megőrizni őket. Mert hiába telt el száz év, most sem élhetünk békében. Talán nagyobb biztonságban vagyunk, és úgy tűnik, vannak jogaink is, diszkrétan, a szőnyeg alatt érezhető az ellenszenv és a gyűlölködés. Elgondolkodtató, hogy miért félnek tőlünk ennyi idő után is? Miért kell körömszakadtáig azon fáradozni, hogy valahogy beolvasszák a székelyt a rendszer tégelyébe? Nekem mindez bizonyíték arra, hogy a föld, ahol élek, az enyém, a családomé. S hogy bár nem érünk sokat vele, az igazság nálunk van. Zsebben, féltve, takargatva. Úgy hiszem, sokkal többet jelent így nekem az otthon. Sokkal nehezebb a boldogulás, a haladás, de megéri.

Volt, amikor nem így gondoltam. Utálkoztam, és alig vártam, hogy egy másik országban éljek. De nem bírtam sokáig, mert járjon akármilyen nagy erőfeszítéssel megmaradni itthon, szeretetben s békében, nem tudom másképp elképzelni az életemet. Mert annyi megaláztatás, fájdalom érte az őseimet, akik a családom, hogy tartozok nekik annyival, hogy én is harcolok. Megpróbálok igaznak megmaradni ott, ahová születtem. Hála Trianonnak, a fájdalom mellett ezt is megörököltém a szüleimtől. Remélem, leszek majd olyan erős, hogy ugyanezt átadjam a gyerekeimnek.

„Nem tudunk már olyat tenni, ami változtat azon, ami történt. Azt tudom, hogy itt kell embernek maradni, amíg lehet. Lefeküdni a föbe, hallgatni a szellőt, csak ülni és szemlélődni. Fát hordani, rendbe tenni a fészert. Virágot szedni, az erdő mélyén lefülelni egy-egy mókust a fák ágain. Gombát szedni, puha mohára lépni, megbotlani az ágakban. Hátra-hátra pillantani, nem-e jár a medve arrafelé. Meghallani az erdőt, s igazából benne lenni. Élni, létezni

a magas hegyek lábainál, és tudni, hogy élni jó. Hogy az Isten megadja, megadta már azt, amire az embernek szüksége van. Tudni, hogy ennél szebb hely nincs az égadta világon, amelyet otthonának hívhat az ember. Hányszor verte el az eső a szénát, amelyet lekaszáltunk, hányszor lett hólyag a kezemre a gereblye s a villa nyelétől. De jó is volt, mikor az illatos széna már a szekéren mosolygott, s hogy viszketetett a lábam, mikor aláereszkedtem egy létrán a csűrből. Mikor nagymamám elénk tette a kertben nőtt paradicsomot, a nyári konyha tűzhelyén forttyogott lekvárt. Sosem aludtam még olyan jól, mint a fenyvesek árnyékában, a csillagos ég alatt. Szikráztak a csillagok, s szikrázott az én szívem is velük együtt. Ha aludt az ember, jól aludt bizony, de ha nem, hát csinálni kellett valamit. Olyan ott a levegő, hogy még a legbeteggebb ember is meg-elevenedik általa. A házacska még mindig áll. Az erdők még mindig susognak, a juhok legelésznek. Olyan messziről elhallik a hangjuk, hogy ki nyitott füllel jár, de főleg ki nyitott szívvel, meghallja azt. Hívogatnak, megjelennek szemem előtt, mint a látomás. Hatalmas erővel bír a kis faház, a tűzhely, a fenyőfa szurkos szaga. Olyan hatalmas erővel, hogy egy életen át elkíséri az embert. Az egyszerű embert, kinek elegendő a hegyek között süvítő szél, a kis patak az erdő mélyén, annak az egy szobácskának a csendje, s melege a házban. Annak az embernek, ki ott született, s ki ott is marad mindörökre. Ez tart itt minket, a sok vádaskodás, gyűlölet ellenére. Ez kell, hogy itt tartson, mert ha ezt is feladjuk, nem tudom, mi marad” – ezt mesélte nekem édesapám. Mert neki ezt jelenti magyarnak lenni Trianon után. Azok az egyszerűségek teszik értékessé számára az életet és a családot, amelyek semmiségeknek tűnnek. Megmaradt valami, amelyet őrizni kell és védeni. Így értettem meg, hogy miért kellett nekem gyerekkoromban ennyit a mezőn lenni, hogy miért olyan fontos édesapámnak az a kis házikó az erdő mellett, s hogy miért néz mindig könnyes szemekkel, ha felveszem a viseletet. Ráébresztett arra, hogy a család egy olyan megbonthatatlan és szoros kötelék, amelytől akkor sem szabadulhatunk, ha szeretnénk. Ettől válunk azzá, akik vagyunk, és nem szabad feladnunk azt, aminek születtünk.

Igaz, hogy idővel tanul az ember. Tapasztal, lát, s érez olyat a saját bőrén, amelyet nem szeretett volna. Talán a székelynek ez volt a sorsa. Hogy az anyaországtól elszakadva éljen és boldoguljon. Büszke vagyok a múltamra, a hagyományainkra, a makacsságra. De úgy hiszem, a jövőről másképp kellene dönten. Szeretném, ha békében meg tudnánk maradni ezen a földön, s ha nem veszekednénk lépten-nyomon. Jó lenne, ha nem gyaláznák a még meglévő emlékeinket, ha nem bánnának velünk úgy, mint a bűnözőkkel. A vas megolvad, de újra megszilárdul megedződve. Tovább kell vinni, ami megmaradt, és küzdeni. Nem tudom, hogy lesz-e még olyan a székely, amilyen régen volt, és azt sem tudom, hogy egyszer történik-e elégtétel Trianon miatt. Csak azt tudom, hogy bár a magyarság fájni tud, azért jó annak lenni. Fáj arra gondolni, mit vettek el, de csodálatos tudni azt, hogy ami megmaradt, az megismételhetetlen. Jó őrizni a hagyományokat, s egyszerű életet élni ott, ahol adta a Jóisten.